

HMTJ 151/24.02.2014

Ikt. szám: 3614/24.02.2014

JELENTÉS

A törpe-vízierőművek helyzete Harghita megyében

Előterjesztő: **Harghita Megye Tanácsa –**

Energiagazdálkodási Ügynökség

I. Előzmények, felvezető

Hargita megyében egyre több törpe-vízierőmű épül, egyre több az érdeklődő az ilyen jellegű beruházások iránt. Ennek legfőbb oka a 220/2008-as törvény, mely a zöld bizonylatos rendszert szabályozza. A törvény értelmében minden MWh országos hálózatra táplált elektromos energia után egy törpe-vízierőmű három zöld bizonylatot kap, amelyet az erőművet működtető vállalkozó a törvény által szabályozott 27–55 EUR/ZB áron értékesíthet, vagyis négyszer annyi profitot termelhet, mint egy hagyományos erőmű, amely nem kap zöld bizonylatokat. A zöld bizonylatokat a fogyasztók fizetik ki, ezek ára hozzáadódik az energiaszámlához. Az állam az elektromosenergia-árak emelkedésének szabályozása végett 2014-től csökkentette a MWh után kapható zöld bizonylatok számát. A vízi erőművek esetében ez 2-3 zöld bizonylatra esett vissza megawattónként.

A törvény csak a 2014. január 1-je után működésbe lépő erőművekre érvényes, az eddig megvalósult vízi erőművek továbbra is három zöld bizonylatot kapnak, így érthető, hogy minden beruházó miért sietett az építkezéssel, és hogy miért van ilyen sok kezdeményezés.

A törpe-vízierőműveket, habár környezetbarát technológiának számítanak, általánosnak mondható civil elégedetlenség és aggodalom fogadta. Igaz, hogy működésük során nem bocsátanak ki üvegházhatású gázokat, de negatív hatással vannak a folyó élővilágára. A negatív hatások minimalizálása elvileg biztosítva van törvényekkel, normatívákkal és egyéb szabályozásokkal, ennek ellenére laikus szemmel nézve az építkezés és a munkálatok utáni táj nem bizalomgerjesztő látvány, valamint a patakmederben hagyott víz sem tűnik soknak. A konferencián tájékoztattak ezekről a szabályozásokról, építész, környezetvédelmi és vízügyi szakemberek ismertették álláspontjukat, civilszervezetek mondták el véleményüket és tettek javaslatokat arra vonatkozóan, hogyan lehetne úgy energiát termelni, hogy közben a természet se sérüljön jelentősen.

II. A probléma bemutatása

Hargita megyében jelenleg 5 működő vízi erőmű van:

- a zetelaki víztározó gátjánál, ez a múlt rendszer idején épült;
- Vargyas patakán, a Madarasi Hargita felé vezető út mellett;
- az Úz-völgyi vízierőmű-komplexum;
- a csíkmadarasi vízi erőmű;
- a gyergyóhollói vízi erőmű.

A gyergyóhollói vízi erőmű 100%-ban a helyi önkormányzat tulajdona, és nincs rácsatlakoztatva az országos hálózatra, a helyi épületeknek és a közvilágításnak termel energiát. A madarasi erőmű részben önkormányzati tulajdon, a többi tulajdonrész helyi vállalkozók és magánszemélyek között oszlik meg. A többi erőmű magántulajdonban van. Problémaként lehet említeni azt, hogy a helyi önkormányzatok a beruházások, kezdeményezések számát tekintve viszonylag passzívok maradtak. Hargita Megye Tanácsa

Építsünk biztos jövőt! nevű gazdaságfejlesztési stratégiájának egyik prioritása az, hogy a helyi erőforrásokat okosan használjuk fel, oly módon, hogy a haszon a helyi közösségnél maradjon. Mivel a vízenergia-potenciál korlátozott, ezért fontos, hogy a helyi önkormányzatok is mielőbb aktív szereplői legyenek az energiatermelésnek.

Az erőforrások kiaknázása mellett fontos az is, hogy a környezeti hatás a legkisebb legyen. A törpe-vízierőműves beruházások megítélése tulajdonképpen a negatív környezeti hatás miatt olyan, amilyen, és a megyében, sőt az egész országban egyetlen törpe-vízierőműves beruházásról sem írt pozitívan a sajtó, ami a környezetre gyakorolt hatását illeti. A homoródfürdői beruházás esetében volt a legaktívabb a civil szféra, itt épült volna lakóházak közelében az erőmű, valamint a kertek végében levő patak vizének hozama csökkent volna, így a lakosság közvetlen módon érezte volna a beruházás hatásait. A patak vize fogadja be a helyi gyenge hatásfokú szennyvíztisztító állomás vizét, ami felhígul a patakban. A patak hígítja továbbá a lakóházak, valamint a panziók szennyvizét is, így ha az erőmű miatt nem a patakban, hanem egy csőben fog folyni az illető patak vize, akkor az a szakasz egy szennyvízcsatornává fog változni. Ez ad okot a helyiek aggodalmának.

A szabálytalanságok miatt a megyei tanács visszavonta az építkezési engedélyt, ugyanis a beruházó úgy változtatott a terven, hogy nem értesítette a hatóságokat, így az engedélyeztetési folyamatot előlről kell kezdenie. Jelenleg az építkezés szünetel.

Ahhoz, hogy hasonló esetek ne merüljenek fel, lépésekre van szükség: elemezni kell a szabályozásokat, meg kell keresni azokat a pontokat, amelyeknél egy helyi közösség vagy egy önkormányzat beavatkozhat egy beruházásba, meg kell találni a módját annak, hogy a civilek is ellenőrizhessék azt, hogy a beruházó minden előírást betart-e, valamint meg kell vizsgálni, hogy az előírások betartása valóban meghozza-e a várt eredményt.

III. Fontosabb megállapítások

- Abban az esetben, ha különböző szakhatóságok engedélyt bocsátanak ki egy beruházás kivitelezésére, Harghita Megye Tanácsának nincsen joga felülbírálni a szakhatóságok döntését, mivel ez ellentmondana az érvényben lévő jogszabályoknak.
- A 350/2001-es rendezési tervre vonatkozó törvény, valamint az 50/1991-es, a beruházási folyamatok engedélyezésére vonatkozó törvény értelmében a beruházások alapját a jóváhagyott, engedélyezett urbanisztikai terv határozza meg.
- Urbanisztikai szempontokat figyelembe véve nincsen különbség egy napelempark és egy törpe-vízierőmű engedélyezési besorolása között, így mindkét beruházás egyaránt rendezéstervezési kötelező kellene hogy legyen, vagyis kell szerepeljen a területrendezési tervben az, hogy kivitelezhető-e az adott beruházás az illető területen, vagy sem.
- A beruházások jogi szabályozását a 195/2005-ös környezetvédelmi alaptörvény, az 57/2007-es természetvédelmi területekre vonatkozó engedélyezési törvény, a 135/76/84/1284/2010-es minisztériumi rendelet (környezetvédelmi beleegyezési törvény), valamint a beruházások hatásvizsgálati kötelezettségét meghatározó 445/2009-es kormányhatározat teszi lehetővé.

- Ha a beruházás nem természetvédelmi területen történt, környezetvédelmi hatásvizsgálat-szabályozásra van szükség. Ugyanakkor ha a beruházást érinti a 445/2009-es kormányhatározat első melléklete, a beruházónak környezetvédelmi hatásvizsgálatot kell készítenie.
- Az európai érdekeltségű természetvédelmi területeket érintő beruházásokat az 57/2007-es engedélyezési törvény szabályozza, viszont a jogszabályozást, az ügyintézés határidejét és dinamikáját nehezítik az alacsony színvonalú benyújtott dokumentációk, valamint a jogszabályok gyakori módosulása.
- Vízügyi szabályozás szempontjából a törpe-vízierőművek beruházásánál már a terv szakaszában szükséges a létesítési engedély, valamint a létesítmény működtetése előtt a működési engedély kiváltása. Ezen dokumentumok kibocsátása az adott folyó medencegondnokságának a hatáskörébe tartozik. A jogszabályok értelmében a beruházás ideje alatt a beruházó csak a bérbe vett területen végezhet munkálatokat, és olyan szerkezeteket helyezhet el a medencében, amelyek szétbonthatók. Köteles a hidrológiai tanulmányban előírt vízhozamot és a halállomány szabad vándorlását biztosítani, valamint figyelnie kell a szennyezés kiküszöbölésére. Nem utolsósorban a szerződés lejártá után a beruházó a medret az eredeti állapotában kell hogy visszaszolgáltassa a Román Vizek Gondnokságának.
- Az Európai Unió vízpolitikája, a Víz Keretirányelv kimondja, hogy a folyóvizek esetében a természeteshez közeli állapotot kell megtartani vagy helyreállítani, tehát a törpe-vízierőművek esetében is fontos a folyóvizek ökológiai épségének megőrzése figyelembe véve a vízmennyiséget, az aljzat szerkezetét és a folyóvíz kontinuitását mint kulcstényezőket. A folyóvíz élővilágának kontinuitását figyelembe véve nem mindegy, milyen egy törpe-vízierőmű hallépcsőjének a szerkezete, valamint a mederben hagyott víz mennyisége. A madarasi beruházás hallépcsője nem megfelelő a folyóvíz kontinuitásának a biztosítására.
- A mederlicitálási kérelemben be kell mutatni, hogyan lesz a hidroenergetikai potenciál legalább 70%-a kihasználva.
- A természetes befogadóba (folyó, patak, tó, tenger) engedhető víz minőségét az NTPA-001/2002 számú technikai normatíva szabályozza. A homorodfűrdői csatornarendszert és tisztítóállomást jelenleg a Harvíz Rt. üzemelteti.
- A homorodfűrdői patak részbe engedett nem megfelelő minőségű vizet és a vízfelhasználást illetően a környezetvédelmi őrség és a vízügyi hatóság tud fellépni.

IV. Összefoglaló, következtetések

Az érvényben levő törvények alapján urbanisztikai szempontból a törpe-vízierőművek mint beruházások rendezésiterv-kötelesek. Ennek egyértelmű, félre nem értelmezhető megfogalmazásához feltehetően törvénymódosításra van szükség. Ugyanakkor a rendezési tervhez szükséges az úgynevezett „Aviz de oportunitate” dokumentum, amelynek a kiállítása

az urbanisztikai műszaki bizottság javaslata alapján a főépítész döntésén múlik, és amely már a kezdeti szakaszban leállíthat egy nem megfelelő beruházást.

A jelenleg szóban forgó beruházások egyikére sem vonatkoztatható a 445/2009-es környezetvédelmi beleegyezési törvény első melléklete, ennek következtében a környezetvédelmi ügynökségnek nem kötelező hatástanulmányt kérni a beruházóktól. Ennek a problémának a kiküszöbölésére valószínűleg törvénymódosításra van szükség.

Ha az urbanisztikai és területhasználati tervek nincsenek összhangban a fejlesztési stratégiákkal, nagyon sok beruházási terv telephelye az érvényben lévő urbanisztikai tervek előírásainak nem felel meg, így ezeket a beruházási terveket csak zonális urbanisztikai tervek elkészítése és jóváhagyása után lehet leszállítani.

A folyóvizek ökológiai épségének biztosítása érdekében az ilyen jellegű beruházásoknál a következő javaslatokat kellene figyelembe venni:

- A beruházás megkezdése előtt szükség lenne egy 1 éves, akár többlépcsős (3x egy év során) monitoring kivitelezésére.
- Szükséges egy részletes környezeti hatástanulmány készítése a beruházás megkezdése előtt, amelynek segítségével megtudhatjuk, melyek azok az eszközök, amelyek a legkisebb hatást gyakorolnák a kérdéses területre.
- A beruházás kivitelezése után fontos lenne a beruházás helyzetének nyomon követése.
- Automata érzékelők beszerelése és távfelügyelet biztosítása a vízvétel fölötti és alatti vízhozamok pontos követése céljából.
- A kiengedett vízmennyiség folyamatos ellenőrizhetősége céljából célszerű lenne GSM kamerák használata.
- Nem megfelelő hallépcsők kiiktatása, Bypass kerülőcsatornák létesítése.
- A beruházó a rendelkezésre álló hidroenergetikai potenciál minimum 70%-át ki kell használja ahhoz, hogy a mederhasználati jogot elnyerje. Ez nem célszerű, mert ha valaki kisebb erőművet akar telepíteni – olyat, amelyik kevesebb vizet használ, többet hagy a patakban, így környezetkímélőbb –, nem tud nyerni a liciten. Így mondhatni a beruházót arra kötelezik, hogy a víz legalább 70%-át használja. A probléma megoldására törvénymódosításra van szükség.
- A homorodfűrdoi patak szennyezettségét illetően a szennyvízhálózat és tisztítóállomás üzemeltetőjének, a helyi önkormányzatoknak (Szentegyháza és Kápolnás), valamint Harghita Megye Tanácsának kellene egyeztetnie arról, milyen forrásokat lehetne hívni a csatornarendszer bővítésére és a tisztítóállomás korszerűsítésére. A bővített és felújított csatornarendszerre való csatlakozás a törvények értelmében kötelező lenne.

V. További lépések

- GSM kamerák elhelyezésére program kezdeményezése, amely támogatást nyújtana a beruházóknak és a civileknek az ilyen rendszerek kiépítésére, így bárkinek lehetősége lenne megnézni, hogy éppen mennyi víz marad a patakban.
- Törvénymódosítási javaslatok tétele a képviselőknek.
- Megfelelő kerülőcsatornákról (bypass) információnyújtás a beruházóknak és a polgármesteri hivataloknak.

VI. Melléklet

Előadók listája:

- Borboly Csaba, Harghita Megye Tanácsa, elnök
- Dobos Alpár, Harghita Megye Tanácsa – Energiagazdálkodási Ügynökség
- Ertsey Attila, Kör Építész Stúdió Kft.
- Kolumbán Gábor, Élő Szövet Alapítvány
- Csák László, CDC Consulting, igazgató
- Korodi Szabolcs, Vallum Kft., igazgató
- Domokos László, Harghita Megyei Környezetvédelmi Ügynökség, igazgató
- Both József, Harghita Megyei Környezetvédelmi Ügynökség, osztályvezető
- Szabó István, Harghita Megyei Környezetvédelmi Ügynökség, tanácsos
- Darvas Ágnes, Olt Vízügyi Igazgatóság – Harghita Megyei Szakasz mérnökség
- Demeter László, Réti Csík Természetvédelmi Egyesület
- Mészáros Csaba, Espro Invest Kft., projektmenedzser

ELJÁRÁS

Cím	Törpe-vízierőművek helyzete Harghita megyében
Hivatkozás:	-
Jogi alap:	A 326/2012-es számú tanácshatározat az <i>Építsünk biztos jövőt!</i> című gazdaságfejlesztési stratégia elfogadásáról.
HMT-határozat/elnöki rendelet száma és kelte:	-
Illetékes struktúra:	Harghita Megye Tanácsa – Energiagazdálkodási Ügynökség
Végleges jelentés kelte:	
Korábbi jelentések a témában:	–
A témában folytatott konzultáció:	A törpe-vízierőművek helyzete Harghita megyében Konferencia és szakmai fórum, 2013. 12. 19.